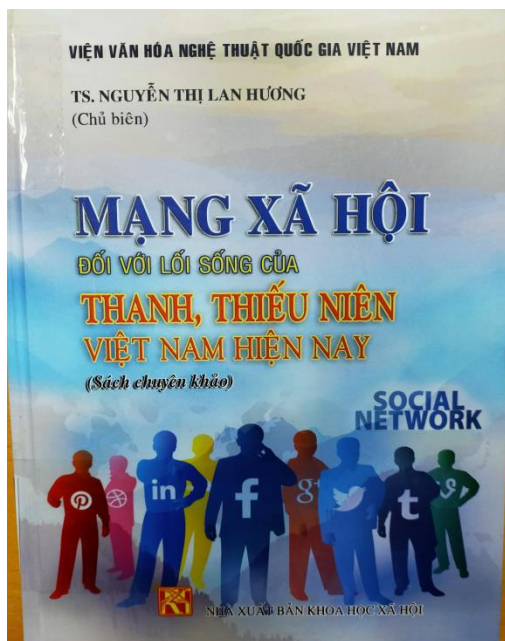

ĐỌC SÁCH

MẠNG XÃ HỘI ĐỐI VỚI LỐI SỐNG CỦA THANH, THIẾU NIÊN VIỆT NAM HIỆN NAY

(TS. Nguyễn Thị Lan Hương (chủ biên),
- H.: Nxb. Khoa học Xã hội, 2019. - 574tr.)

Trước sự bùng nổ của mạng xã hội trong thời kỳ công nghệ số, việc sử dụng mạng xã hội đã trở nên phổ biến, đặc biệt là đối với thanh, thiếu niên. Cuốn sách *Mạng xã hội đối với lối sống của thanh, thiếu niên Việt Nam hiện nay* do TS. Nguyễn Thị Lan Hương (chủ biên) cùng nhóm tác giả đã phân tích cụ thể sự ảnh hưởng của mạng xã hội đến đời sống tâm sinh lí, tình cảm của thanh, thiếu niên Việt Nam hiện nay.

Cuốn sách gồm 4 chương. Chương đầu, trình bày khái quát về cơ sở lí luận và tổng quan về mạng xã hội. Trong chương này, bên cạnh việc làm rõ một số

khái niệm công cụ như “phương tiện truyền thông mới”, “mạng xã hội”, “tác động”, “lối sống” hay “thanh, thiếu niên” và “cộng đồng mạng”, còn đề cập tới quan điểm lí thuyết trong nghiên cứu về tác động của các phương tiện truyền thông mới đối với lối sống của thanh, thiếu niên Việt Nam hiện nay và khái quát quá trình hình thành, phát triển của mạng xã hội trên thế giới, ở Việt Nam, cụ thể là một số mạng xã hội phổ biến như Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, MySpace hay Cyworld.

Thông qua việc trình bày lịch sử hình thành các mạng xã hội trên thế giới cũng như ở Việt Nam, tác giả so sánh sự khác biệt của các nền tảng mạng xã hội quốc tế và trong nước về cấu trúc mạng, giao diện, khả năng liên kết và tương tác cộng đồng. Từ tương quan so sánh này, nhóm tác giả rút ra kết luận, mạng xã hội ở Việt Nam “tuy nhiều song kém bản sắc, thiếu sáng tạo” (tr. 98), nhưng cũng đưa ra nhận định rằng mạng xã hội ở Việt Nam có tiềm năng phát triển và tạo ra

những đột phá nếu như có sự nâng cấp về mặt nội dung dựa trên nền tảng cộng đồng sử dụng mạng xã hội chung tay xây dựng cũng như mở rộng hợp tác với các đối tác quốc tế.

Chương 2, các tác giả phân tích thực trạng sử dụng mạng xã hội của thanh, thiếu niên hiện nay. Sau khi liệt kê một số mạng xã hội phổ biến được ưa chuộng ở Việt Nam, các tác giả chỉ ra mục đích sử dụng mạng xã hội, đối tượng kết nối, địa điểm và phương tiện sử dụng mạng xã hội, thời gian sử dụng mạng xã hội, ngôn ngữ sử dụng và quan điểm của thanh, thiếu niên về việc sử dụng mạng xã hội.

Phân tích của các tác giả cho thấy thanh, thiếu niên có 5 mục đích sử dụng chính đối với mạng xã hội, đối tượng kết nối của thanh, thiếu niên trên mạng xã hội được đánh giá là rất đa dạng, được thể hiện thông qua “Danh sách bạn bè” (Friend list) khi không ít người trẻ sở hữu “Danh sách bạn bè” lên tới nghìn người (tr. 121). Địa điểm và phương tiện sử dụng mạng xã hội của thanh, thiếu niên cũng rất đa dạng, thể hiện tính linh hoạt và chủ động của người sử dụng. Tần suất sử dụng mạng xã hội của đối tượng này đang gia tăng do họ có thể truy cập mọi lúc, mọi nơi nhờ các thiết bị công nghệ và sự phát triển của mạng không dây (tr. 125). Tuy vậy, thời gian sử dụng mạng xã hội của thanh, thiếu niên lại có sự khác biệt do nhiều yếu tố chi phối như quỹ thời gian, không gian, thời điểm, điều kiện kinh tế, tính chất công việc hay là mục đích lên mạng (tr. 127). Ngôn ngữ thanh, thiếu niên sử dụng trên mạng xã hội thường là tiếng Việt. Tuy vậy, kết quả khảo sát cho thấy, tiếng Việt đã có những biến đổi nhất định khi được sử dụng để giao tiếp trên mạng xã hội. Trong nhiều trường hợp, tiếng Việt mà thanh, thiếu niên sử dụng trên mạng xã hội bị biến đổi rất nhiều về mặt cấu trúc câu, hoặc các bạn trẻ cố tình viết chệch âm hoặc sai lỗi chính tả hay kết hợp tiếng Việt với các ngôn ngữ khác để tạo ra tiếng lóng (tr. 129 - 130).

Quan điểm của thanh, thiếu niên về mạng xã hội được tác giả nhận định là rất phong phú, khi các quan điểm được chia thành nhiều nhóm khác nhau như nhóm đồng tình với đánh giá tích cực, nhóm không ủng hộ các ý kiến tiêu cực và nhóm thừa nhận cả mặt tích cực lẫn tiêu cực của mạng xã hội.

Chương 3, trình bày những tác động của mạng xã hội đối với lối sống của thanh, thiếu niên hiện nay. Các tác động của mạng xã hội đối với lối sống của thanh, thiếu niên có thể kể đến như sự thay đổi về phương thức và ngôn ngữ giao tiếp, về cách thu nhận và chia sẻ thông tin, về cách thể hiện bản thân, về thói quen sinh hoạt thường ngày, hay về cách thức sử dụng và tương tác với các phương tiện

truyền thông đại chúng. Các tác động này được xem xét trên cả khía cạnh tích cực và tiêu cực chứ không hề phiến diện, một chiều.

Nhờ tính năng kết nối trên không gian mạng và tính tương tác cao, thông tin được cập nhật một cách nhanh chóng thông qua các mạng xã hội. Chính vì vậy, mạng xã hội đã tạo ra những thay đổi lớn gần như về mọi mặt trong lối sống của người sử dụng, đặc biệt đối tượng là thanh, thiếu niên. Được cho là môi trường khuyến khích sự tự do, mạng xã hội không những sở hữu nguồn thông tin đa dạng mà còn là môi trường để người trẻ thể hiện bản thân thông qua việc “khoe” kiến thức hay biểu đạt các quan điểm và cảm xúc cá nhân (tr. 156). Cho nên, việc kiểm soát nội dung thông tin trên mạng xã hội phụ thuộc rất nhiều vào ý thức, trách nhiệm và trình độ của người đưa tin. Sự sàng lọc, thẩm định tính khách quan và chân thực của thông tin trước khi đăng tải gần như không có, dẫn tới việc thông tin bị sai lệch. Đây được cho là một trong những mặt tiêu cực lớn của sự thay đổi cách thức truyền và tiếp nhận thông tin trên mạng xã hội, bên cạnh những mặt tích cực như mở rộng và gia tăng đa chiều thể hiện bản sắc, kết nối, mở rộng cơ hội học tập, tìm kiếm việc làm, dân chủ hóa đời sống xã hội và thiết lập các giá trị mới. Các tác động tiêu cực khác bao gồm hiện tượng “nghiện mạng xã hội”; sự thay đổi tâm lý cá nhân, hình thành phong cách và cá tính của giới trẻ khi tham gia mạng xã hội dẫn đến sự thay đổi không mong muốn về luân lý và đạo đức truyền thống, hình thành một số tư tưởng về lối sống có dấu hiệu lệch chuẩn; vấn đề giữ gìn và phát huy sự trong sáng và chuẩn hóa của tiếng Việt; việc xâm phạm quyền riêng tư. Nhiệm vụ chính được đặt ra hiện nay là phải có biện pháp quản lý phù hợp và khả thi đối với các mạng xã hội để giảm thiểu tác động xấu, phát huy vai trò tích cực của mạng xã hội.

Chương 4: Các tác giả bàn luận về xu hướng phát triển và giải pháp phát huy vai trò của mạng xã hội trong xây dựng lối sống của thanh, thiếu niên hiện nay, đồng thời dự báo xu hướng phát triển và tác động của mạng xã hội tới thanh, thiếu niên trong thời gian tới. Qua đó, dựa vào một số văn bản chính sách mà Nhà nước đã ban hành trong lĩnh vực quản lý mạng xã hội và các lĩnh vực liên quan để chỉ ra một số vấn đề đối với công tác quản lý mạng xã hội. Từ đó đề xuất các giải pháp quản lý, phát huy vai trò của mạng xã hội trong việc xây dựng văn hóa, lối sống của thanh, thiếu niên hiện nay.

Trong chương này các tác giả đưa ra một số dự báo về sự phát triển của mạng xã hội trong tương lai, đặc biệt là phát triển tính năng giải trí và khả năng tương tác, giao tiếp với người sử dụng, sự tích hợp phong phú các tính năng cho phép người dùng tiếp nhận, chia sẻ và chọn lọc thông tin hiệu quả, đồng thời

nhận định sự thay đổi nhanh chóng của công nghệ thông tin sẽ khiến mạng xã hội có tác động mạnh mẽ hơn tới các phương diện đời sống của thanh, thiếu niên. Một vấn đề được hình thành trước sự biến đổi và cải tiến không ngừng của mạng xã hội chính là hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật quản lý lĩnh vực này không được bổ sung, điều chỉnh thường xuyên, kịp thời cho phù hợp với yêu cầu quản lý mặc dù Luật Công nghệ thông tin đã được Quốc hội thông qua trong kỳ họp thứ 9 khóa XI và có hiệu lực từ ngày 01/01/2007. Hệ thống các văn bản quản lý nội dung thông tin điện tử trên mạng xã hội được các chuyên gia đánh giá là vẫn chưa đồng bộ, còn thiếu các quy định cụ thể để phân định rõ ràng và chính xác các hành vi vi phạm pháp luật, dẫn tới khó khăn trong xử lý vi phạm (tr. 261). Để giải quyết những khó khăn này, các tác giả đưa ra một số khuyến nghị như nâng cao nhận thức, giáo dục kỹ năng sống cho thanh, thiếu niên; hoàn thiện cơ chế, chính sách, nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về truyền thông và mạng xã hội; phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội; giải pháp về nguồn lực và một số giải pháp khác. Đây là những giải pháp không mới nhưng cụ thể để đáp ứng yêu cầu cấp thiết trong việc xây dựng văn hóa sử dụng mạng xã hội lành mạnh cho thanh, thiếu niên Việt Nam trong bối cảnh hiện nay.

Cuốn sách đã phân tích một cách khái quát về sự ảnh hưởng của mạng xã hội lên lối sống của thanh, thiếu niên Việt Nam, qua đó giúp các nhà quản lý có biện pháp phù hợp trong việc quản lý mạng xã hội, để mạng xã hội trở thành công cụ trợ giúp đắc lực trong việc hình thành lối sống lành mạnh cho thanh, thiếu niên Việt Nam hiện nay.

Đặng Thị Quỳnh Anh